

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

worden vermenigvuldigd
dan met toestemming van
Hfd Afd INL

CORRESPONDENTIE - ADRES: POSTBUS 90711, 2509 LS 's-GRAVENHAGE

Afdeling / ~~Secrec~~ INLICHTINGEN
Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070 - 73 / 245370 tsl

kopie
GEHEIM

ex nr:

Mén wordt verzocht bij beantwoording datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

Aan

Zaak-nr.
Code-nr. <i>1213</i>

th... zie verzendlijst.

bijlagen:

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer

046/W/GEH

onderwerp: Maandoverzicht maart 1978

's-Gravenhage,

- 2 MEI 1978

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over de
maand maart 1978 aan, samengesteld door de
Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen
en Veiligheid van mijn Staf.
Ten aanzien van de inhoud moge ik korthedshalve
naar de "Samenvatting" verwijzen.

Typ : MVDW
Coll: *3*

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

GEHEIM

046/W/Seh.

GEHEIM

~~11/14/15~~ / Gek
EX nr 35

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGHTSTAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

maart 1978

GEHEIM

M A A N D O V E R Z I C H T

M A A R T 1978

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEblz.nr.:

SAMENVATTING

1-2

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek

1. <u>Warschaupakt</u>	
a. Parlementaire consultatieve bijeenkomst	3
2. <u>Tsjechoslowakije</u>	
a. Viering 30e verjaardag Communistische machtsovername	4
3. <u>Roemenië</u>	
a. Hongaars-Roemeense betrekkingen	5-8
b. Wijzigingen in partijleiding en regering	8-10
4. <u>Joegoslavië</u>	
a. Tito over de strijdkrachten	11
b. Relatie Joegoslavië-China	12
c. Bezoek Tito aan VS en VK	12-16

Hoofdstuk B: Economie

1. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Economische samenwerking met Marokko	17-18
b. Economische en Militaire samenwerking met Iran	18-21
2. <u>Tsjechoslowakije</u>	
a. Economisch experiment	22-23

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten

1. <u>Aktiviteiten</u>	
a. Warschaupakt algemeen	24
b. DDR	24-25
c. Polen	25
d. Hongarije	25-26
e. Roemenië	26-27
2. <u>Materieel</u>	28-29

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/ AFRIKA

1. <u>Ontwikkelingen in Libanon</u>	30-35
2. <u>Stand van zaken rond het vredesoverleg in het Midden-Oosten</u>	36-39
3. <u>De Sovjet-Unie en het Afwijzingsfront</u>	40-43
4. <u>De "Hoorn van Afrika" Het Zuidelijke Rode Zee-gebied</u>	44-49

DEEL III: VERRE-OOSTEN

1. <u>China</u>	
a. Internationaal politieke aspecten	50-54
b. 5e Nationale Volkscongres en de nieuwe grondwet	55-56

blz.nr.:

2. Z.O. Azië
a. Bezoek van de plv Sovjet Minbuza Firyubin

57

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Ook in deze verslagperiode bleek dat de "socialistische landen" intensief contact met elkaar onderhouden, teneinde "naar buiten" een zelfde gedragslijn te volgen. Het blijkt echter dat intern toch ook grote meningsverschillen voorkomen: zo wordt in dit overzicht de ontwikkeling tussen Hongarije en Roemenië t.a.v. de Hongaarse minderheid in Roemenië weergegeven.

Uit een bezoek van een Chinese delegatie aan Joegoslavië, kan worden afgeleid dat de betrekkingen tussen China en Joegoslavië de facto zijn hersteld. E.e.a. is een gevolg van het bezoek aan China van Tito, die in 7 maanden tijds bezoeken heeft gebracht aan de SU, Frankrijk, China, de VS en het VK.

Ook in deze verslagperiode is weer gebleken dat de SU ook economische samenwerking zoekt met Afrikaanse en MO-landen (in dit geval Marokko en Iran).

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten is de huidige oefen-/opleidingsperiode afgesloten; binnenkort begint de halfjaarlijkse personeelwisseling.

2. Midden-Oosten

De SU blijft in steun aan het zgn "Afwijzingsfront" de beste garantie zien voor uitbreiding van de Sovjet invloed in het Midden-Oosten. De inval van Israël in Zuid-Libanon werd dan ook krachtig veroordeeld. Bovendien werden de Egyptisch-Israëliëse vredes pogingen nogmaals becritiseerd. Dit overleg verkeert overigens in een ernstige impasse, m.n. t.a.v. het Palestijnse vraagstuk.

Ethiopië is er in geslaagd om met behulp van Cubaanse militairen de Ogaden te heroveren. Of deze Cubaanse militairen ook in Eritrea zullen worden ingezet, valt vooralsnog niet te voorspellen.

3. Verre-Oosten

In de buitenlandse politiek van China zijn voorlopig geen wijzigingen te verwachten; al was het verslag van Hua op het 5e Volkscongres wat tegemoetkomender t.a.v. de VS.

DEEL I : OOST-EUROPAHoofdstuk A : Politiek1. Warschaupakta. Parlementaire consultatieve bijeenkomst

Na afsluiting van MO 2/78 werd bekend dat van 21 tot 23 februari in Havana, Cuba, een consultatieve bijeenkomst werd gehouden van leiders van parlementaire groepen van "de socialistische landen" met vertegenwoordigers van alle Warschaupakt leden, Cuba, Mongolië en Noord-Korea, en waarnemers uit Vietnam en Laos. De deelnemers bespraken de resultaten van de 64e, in Sofia gehouden, Conferentie van de Interparlementaire Unie en beschouwden aangelegenheden die verband houden met de voorjaarsbijeenkomst van de Interparlementaire Unie die in maart in Lissabon werd gehouden, en met de 3e Interparlementaire Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking die in mei in Wenen zal plaatsvinden. De unanieme conclusie van de deelnemers was dat de Interparlementaire Unie effectief kan bijdragen aan de zaak van de wereldvrede, aan consolidatie van de internationale ontspanning, vreedzame coëxistentie, beëindiging van de wapenwedloop, ontwapening, de strijd van de vredeskrachten tegen productie van de neutronenbom en plaatsing daarvan in Europa, de zaak van onafhankelijkheid van naties, democratisering van de internationale betrekkingen en sociale vooruitgang (in de socialistische zin). Besloten werd de volgende consultatieve bijeenkomst in Boekarest te houden. De deelnemers werden door Fidel Castro ontvangen.

(C-2)(W)

2. Tsjechoslowakije

stgeheim

a. Viering dertigste verjaardag Communistische machtsovername

In contrast met de omvangrijke voorbereidingen voor de herdenking van de 30e verjaardag van de Communistische machtsovername in Tsjechoslowakije, voldeed de feitelijke viering niet aan veler verwachtingen. De belangrijkste gebeurtenissen waren de traditionele gemeenschappelijke feestzitting van de Centrale Comit es van de CP en van het Nationale Front, van het Presidium van de Federale Vergadering en van de Regering op 23 februari, en een massale openluchtbijeenkomst in Praag op 24 februari. Tijdens de viering wees Husak op de door de Sovjet-Unie en andere broederlanden verleende hulp en op de onverbreekelijke vriendschap met de Sovjet-Unie, en noemde hij de voortdurende verdieping van de stevige band met de SU een garantie voor de veiligheid, nationale vrijheid en onafhankelijkheid van de Tsjechoslowaakse staat, en voor een vreedzaam leven in Tsjechoslowakije. Beide bijeenkomsten werden bijgewoond door Sovjet ambassadeur Matskevich en delegaties van de ambassades o.l.v. de ambassadeurs van de socialistische landen, evenals door vertegenwoordigers van de Verenigde Strijdkrachten van het Warschaupakt bij de Tsjechoslowaakse strijdkrachten en van de Sovjet strijdkrachten in Tsjechoslowakije. In de officiële rapportage kwam dit echter slechts zijdelings tot uitdrukking, hetgeen in Westerse persorganen aanleiding gaf tot berichten over afwezigheid van belangrijke vertegenwoordigers van de broederlanden. Bij de 20e en 25e verjaardagen, echter, kwam Brezhnev zelf naar Praag om de viering bij te wonen. De bijeenkomst van 24 februari werd door Husak ongebruikelijk kort en met weinig vuur toegesproken. (C-2)(W)

3. Roemenië

onconfidentieel

a. Hongaars-Roemeense Betrekkingen

Nadat in juni 1977 tussen de Roemeense en Hongaarse leiders Ceaucescu en Kadar een akkoord werd gesloten over onder meer vergemakkelijking van de contacten tussen Hongarije en de Hongaarse minderheid in Transylvanië (Zevenburgen) in Roemenië, is sedert eind december sprake van een herleving van het geschil. Directe aanleiding vormden een tweetal kritische artikelen in de Hongaarse pers en de publikatie van een open brief van een vroeger lid van het Centraal Comité en ex-kandidaatlid van het Politiek Executief Comité (PEC) van de RCP, Kiraly, in het Westen. In deze brief viel hij het discriminatoire beleid van de Roemeense leiders jegens de Hongaarse en Duitse minderheden aan, en dit heeft geleid tot zijn binnenlandse verbanning na mislukte pressie tot standpuntswijziging. De Hongaarse artikelen werden beantwoord met gedetailleerde kritiek van Roemeense zijde, waarin tevens verklaard werd dat e.e.a. niet bevorderlijk zou zijn voor de zaak van de vriendschap tussen de twee landen.

Sindsdien heeft de polemiek rond deze kwestie zich voortgezet, waarbij meespeelt dat het akkoord van 1977 onvoldoende zou zijn uitgevoerd en dat in zekere zin zelfs sprake is van een verslechtering van de situatie van de minderheden. Zo zouden gewapende patrouilles zijn ingezet, huiszoekingen verricht en ondervragingen hebben plaatsgevonden, terwijl Roemenië de in het akkoord overeengekomen besluiten t.a.v. de betrokken grenszone zodanig uitvoert dat de steden er buiten vallen. Bovendien zou Roemenië de overeengekomen opening van een consulaat in Cluj veel moeilijkheden in de weg leggen, terwijl het overeengekomen Roemeense consulaat in Debrecen wel vlot tot stand zou zijn gekomen. Desondanks wordt in Roemeense publikaties de situatie van

de minderheden positief beoordeeld.

In samenhang met dit geschil bezocht partijsecretaris Andrei, nu Minister van Buitenlandse Zaken, medio februari Budapest, waar ondanks andersluidende mededelingen, het geschil de hoofdmoot van de besprekingen vormde. Dit valt af te leiden uit Roemeense persberichten waarin de akkoorden die tijdens Kadar's en Ceaucescu's besprekingen in Oradea en Debrecen tot stand kwamen, uitdrukkelijk aan de orde werden gesteld, alsmede uit de Hongaarse afkomst van de twee functionarissen die Andrei naar Budapest vergezelden.

Mogelijk in samenhang met deze kwestie, kwamen op 13 maart in Boekarest de Nationale Raden van de Werkende Bevolkingen met Hongaarse en Duitse Nationaliteit bijeen. De Hongaarse Raad verkoos Staatsraad-lid Peterfi tot voorzitter en Kipandi tot secretaris, en koos PEC-kandidaatlid Fazekas en zes anderen tot vice-voorzitters, in aanwezigheid van PEC-lid en 1e Vice-Premier Verdet en PEC-lid/partijsecretaris Uglar. De Duitse Raad koos in aanwezigheid van partijsecretarissen Cazacu en Banc (PEC-lid en -kandidaatlid) Eisenberger tot voorzitter, Millitz tot secretaris en PEC-kandidaatlid Winter en vier anderen tot vice-voorzitters. In aanwezigheid van president-partijleider Ceaucescu kwamen de twee Raden op 14 maart gezamenlijk bijeen, waarbij hij in een toespraak vaststelde dat deze Raden een belangrijke rol (zullen) spelen en een passend kader bieden voor de bespreking van de specifieke problemen van de betrokken nationaliteiten. Peterfi trachtte overigens in een toespraak Kiraly's aantijgingen van discriminatie der Hongaren te ontkrachten door er op te wijzen dat zij op alle gebieden gelijkberechtigd aan het politieke proces deelnemen. Zo zouden zij in het parlement in overeenstemming met hun omvang 8% der zetels bezetten en

op gemeenteniveau zelfs met 9 $\frac{1}{2}$ % der zetels oververte-
genwoordigd zijn. (B-2) (R/GR/W)

onconfidentieel

Commentaar : Kiraly's kritiek en de Roemeense opstelling in de Roemeens-Hongaarse polemiek en jegens de minderheden zijn symptomen van een minder bevredigende ontwikkeling van de Hongaars-Roemeense betrekkingen. Opmerkelijk hierbij is dat Hongarije zich relatief terughoudend opstelt, hetgeen waarschijnlijk verband houdt met het feit dat Hongarije i.t.t. Roemenië in deze kwestie feitelijk weinig heeft te verliezen en omdat de Hongaarse belangen waarschijnlijk beter worden gediend door een meer bedekte steun op cultureel terrein. Mede gelet op Ceaucescu's optreden in de gezamenlijke bijeenkomst van de Hongaarse en Duitse Raden wordt nu kennelijk getracht de situatie te ontspannen, waarvoor ook andere, minder duidelijke, indicaties beschikbaar zijn. Overigens moet het belang van de geschilpunten niet worden overdreven, in die zin dat zich ernstige spanningen tussen de twee landen zouden voordoen.

M.a.w.: Roemenië en Hongarije blijven "on speaking terms".

Indirect bestaat bij deze minderhedenkwestie waarschijnlijk een verband met de Sovjet-Roemeense betrekkingen, mede door het latente "geschil" over Besarabië. Enerzijds zou het discriminatoire Roemeense minderhedenbeleid een vorm van afreageren van onlustgevoelens kunnen zijn en tegelijk een poging zijn om via Hongarije de Sovjet-Unie te treffen. Anderzijds tracht de SU mogelijk via Hongarije en de Hongaarse minderheid in Roemenië, dat

laatste land onder druk te zetten.
V.w.b. dit laatste dringt een parallel zich op, daar waar de SU de Macedonische kwestie van tijd tot tijd (heeft) gebruikt om via Bulgarije Joegoslavië onder druk te zetten. In verband met grotere belangen is het echter onwaarschijnlijk dat deze Roemeens-Hongaarse kwestie op de spits zal worden gedreven.

.enstgeheim

b. Wijzigingen in partijleiding en regering

Tijdens een zitting van het Centraal Comité van de Roemeense CP is op 7 maart een groot aantal wijzigingen in de partijleiding en regering bekendgemaakt. Partijleider Ceaucescu benadrukte in dit verband de noodzaak van een betere verdeling van de beschikbare krachten, en vooral van leidende kaderleden, om zodoende diverse basissectoren van de nationale economie te versterken en reorganisatiemaatregelen voor het beheer van economische en financiële activiteiten te onderbouwen. Deze maatregelen houden onder meer een zekere decentralisatie in.

Bij een volgende CC-zitting op 23 maart werd vervolgens de Minister van Buitenlandse Zaken, Macovescu, vervangen door PEC-kandidaatlid Andrei die tot dusver partijsecretaris voor internationale zaken was. Hij wordt beschouwd als een van de naaste medewerkers van staatshoofd partijleider Ceaucescu. Macovescu's aftreden werd verwacht sinds hij circa een jaar geleden voorzitter van de Roemeense schrijversbond werd, doch het aftreden van deze internationaal gerespecteerde minister houdt waarschijnlijk mede verband met gezondheidsproblemen. (C-2) (R/W)

onfidentieel

Commentaar: In grote lijnen vormden de mutaties een teken dat de Roemeense leiders ernst willen maken met het stimuleren van de economie en met name van de industriële ontwikkeling, zelfs

indien dit een zekere vermindering van de strakke partijcontrole die tot dusver bestond met zich mee zou brengen. Opmerkelijk is daarbij echter dat Ceaucescu's naaste medewerkers op ministeriële sleutelfuncties zijn geplaatst, zodat mogelijke tegenstanders van de nieuwe aanpak in de diverse uitvoerende ministeriële organisaties beter onder controle gebracht kunnen worden. Feitelijk kan zelfs gesteld worden dat de partij zich in sterkere mate dan voorheen met de directe beleidsuitvoering gaat bezighouden. Daarbij moet opgemerkt worden dat de belangrijkste betrokkenen naast hun ministeriële functies actief blijven in het Politiek Executief Comité én het Permanente Bureau van de RCP. Bij deze mutaties moet verder worden opgemerkt dat de nogal frequent plaatsvindende rotatie van belangrijke functionarissen tussen partij-, regerings- en regionale functies tot Ceaucescu's regeerstijl behoort. Daarmee voorkomt hij dat de betrokkenen een te sterke eigen machtspositie opbouwen die voor hem persoonlijk een bedreiging kan vormen, doch tegelijkertijd schept dit de mogelijkheid snel veelzijdig ervaren leiders in probleemsectoren in te zetten. De onderhavige mutaties, waar ruim 20 personen bij betrokken zijn, wijken echter af van het gebruikelijke patroon en houden daarom waarschijnlijk mede verband met de economische problemen waartegenover Ceaucescu en de RCP zich in 1977 gesteld zagen. Gelet op de benoeming van Postelnicu tot Minister van Binnenlandse Zaken en hoofd van de Staatsveiligheidsdienst en diens betrokkenheid bij de problemen in de Jiu-Vallei, kan worden gesteld

dat de Ceaucescu-clan vastbesloten is het
land krachtig onder controle te houden.

4. Joegoslavië

nstgeheim

a. Tito over de strijdkrachten

In verband met zijn bezoek aan de Verenigde Staten verleende President Tito begin maart aan New York Times commentator Reston een interview. In antwoord op een vraag over verduidelijking van zijn verklaring van december dat de strijdkrachten de garantie vormen voor de eenheid en continuïteit in Joegoslavië verklaarde Tito dat als in Joegoslavië aan de strijdkrachten wordt gerefereerd niet slechts de geregelde eenheden, maar het gehele volk wordt bedoeld zoals in het systeem van de algemene volksverdediging ligt opgesloten. "Ik wil er geen misverstand over doen bestaan wat ik over de rol van ons leger zei. Wij bedoelen niet dat op zekere dag het leger de regering kan overnemen. Wij bedoelen dat het leger die macht is waarop een beroep wordt gedaan het land te verdedigen".

(C-2)(W)

Commentaar: Voorgaande uitleg is strijdig met de dezerzijds in MO 1/78 gegeven interpretatie, en werkt veeleer verhullend dan verduidelijkend. Niet-tegenstaande deze toelichting vervult in vredesomstandigheden het geregelde, staande leger, de JNA in de binnenlandse politiek een primaire taak, en vervullen de Territoriale en Civiele Verdediging een secundaire rol. Daarom wordt dezerzijds de uitleg waarin het geregelde leger een belangrijke rol speelt bij het handhaven van de eenheid van Joegoslavië onverminderd gehandhaafd, zij het dat het primair de taak van het volk, c.q. de volkeren, zelf is om eenheid door eensgezind optreden te handhaven. Dit houdt in dat het JNA alleen dan optreedt als die eenheid bedreigd wordt.

stgeheim

b. Relatie Joegoslavië-China

Vanaf 10 maart bracht een belangrijk 13-koppige delegatie van de Chinese Communistische Partij o.l.v. het plaatsvervangend hoofd van de afdeling voor internationale betrekkingen, Li Yi-meng, na een kort bezoek aan Roemenië een 3-weeks bezoek aan Joegoslavië om zich over het Joegoslavische Communisme te informeren. Formeel werden in 1958 de betrekkingen tussen de Chinese en Joegoslavische CP'n door de CPC verbroken, doch tijdens Tito's staatsbezoek aan China in 1977 tekende zich een herstel van de partijbetrekkingen af zonder dat de formele relaties werden hersteld, zij het dat Tito tegen het eind van zijn bezoek reeds werd aangeduid als president én partijleider. Bij dat bezoek waren ook Dolanc, secretaris van het Uitvoerend Comité van het Presidium van de JCB, en het voor betrekkingen met regerende CP'n verantwoordelijke CC-lid, Grlickov, betrokken. Dolanc was de gastheer van de Chinezen bij een afsluitend bezoek van de Chinese delegatie aan het hoofdkwartier van de JCB op 30 maart. (C-2)(W)

Commentaar: Uit het bezoek van de Chinese Partijdelegatie aan Joegoslavië kan worden afgeleid dat de Chinese CP en Joegoslavische Communisten Bond de facto hun onderlinge betrekkingen hebben hersteld, hoewel hiervan de jure nog geen sprake is. Opmerkelijk is de belangstelling die de CPC sedert Tito's bezoek aan China herhaaldelijk voor het Joegoslavische systeem van arbeiderszelfbestuur heeft getoond, evenals het feit dat Joegoslavië enkele malen de CPC-leiders tegen Albanese aanvallen heeft verdedigd.

fidentieel

c. Bezoek Tito aan VS en VK

Op 6 maart arriveerde de Joegoslavische president Tito voor de derde maal aan het hoofd van een hoge delegatie voor een officieel (driedaags) bezoek Washington, waar hij besprekingen voerde met onder meer President Carter en Vice-President Mondale.

Tito's besprekingen hadden vooral betrekking op internationale aangelegenheden, waaronder met name de toestand in de Hoorn van Afrika, het Midden-Oosten, de Oost-West betrekkingen en de Koreaanse kwestie. De meer specifiek bilaterale besprekingen werden voornamelijk door de Joegoslavische en Amerikaanse Ministers voor Buitenlandse Zaken, Minic en Vance, gevoerd, waarbij verder diverse "vakfunctionarissen" als US Mindef Brown, de presidentiële adviseur voor nationale veiligheidszaken Brzezinski en de waarnemend chef van de verenigde chefs van staven, generaal Jones, genoemd kunnen worden. In dit verband werd bij voorbaat gespeculeerd dat Joegoslavische wapenaankopen tot de gespreksthemas zouden behoren, mede omdat in februari een Joegoslavische officiële woordvoerder een vraag hierover terzijde had geschoven door aan te geven dat alle mogelijke onderwerpen ter sprake zouden komen. Ten aanzien van nucleaire zaken is tijdens het bezoek van Amerikaanse zijde niet ingegaan op een verzoek van Minic voor een speciale overgangsregeling voor nucleaire brandstof i.v.m. de in aanbouw zijnde Joegoslavische kerncentrale. De nucleaire paragraaf in de gemeenschappelijke slotverklaring bleek problematisch, waarbij van Joegoslavische zijde onder meer bezwaar werd gemaakt tegen een passage over leveringen en toegankelijkheid van materialen en kennis "on the basis of effective international safeguards". De Verenigde Staten lieten dit vallen omdat e.e.a. ook gedekt zou worden door de wel geaccepteerde passage over non-proliferatie en het I.A.E.A. , terwijl een verwijzing in het communiqué naar een "Comprehensive Test Ban" eveneens op Joegoslavisch verzoek verviel in verband met hun wens de SU terwille te zijn ten aanzien van haar voorstel slechts tijdelijk af te zien van vreedzame nucleaire explosies. Dit werd vervangen door een passage over "andere pogingen de wapenwedloop te beperken."

Tijdens Tito's bezoek verklaarde Carter dat de onafhankelijkheid, territoriale integriteit en eenheid van Joegoslavië nu en in de toekomst tot de belangrijkste grondslagen van de wereldvrede behoren, dat de VS deze blijvend steunen, en dat de VS belang hebben bij het voortbestaan van een sterk en onafhankelijk Joegoslavië als factor die bijdraagt aan het evenwicht, de vrede en stabiliteit in Europa en de wereld. E.e.a. kwam ook tot uitdrukking in het Slotcommuniqué van Tito's bezoek. Op de terugweg bracht Tito ook een tweedaags bezoek aan het Verenigd Koninkrijk. Na afloop hiervan toonde Tito zich tevreden over de resultaten van beide bezoeken, waarbij met name de Britse en Amerikaanse achting voor de Joegoslavische onafhankelijkheid werden genoemd. Daarbij vermeldde Tito dat een land belangrijker, en ook veiliger is, naar mate het meer vrienden in alle werelddelen heeft, in welk verband de Joegoslavische ongebonden buitenlandse politiek werd aangeduid als vriendschapsbevorderende factor. (B-2)(GR/W).

Commentaar: Na bezoeken aan de Sovjet-Unie, China en Frankrijk heeft President Tito nu met zijn bezoeken aan de VS en het VK binnen zeven maanden alle permanente leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties bezocht, en daarmee de vijf landen die formeel als "grootmachten" gelden. Mede gelet op de onverbloemde Amerikaanse en Britse "steunbetuigingen" aan Joegoslavië en haar niet gebonden positie lijkt Tito hiermee wederom een hechte basis te hebben willen leggen voor de post-Tito periode waarin hij voorlopig lijkt te zijn geslaagd. Gelet op de problemen rond de nucleaire paragraaf van de slotverklaring van het bezoek aan de VS is de uitleg mogelijk dat Joegoslavië vis-à-vis de Sovjet-Unie kennelijk binnen nauwe grenzen wil opereren. Maar hier zou de interpretatie tegenover kunnen staan dat

Joegoslavië deze paragraaf niet wilde om haar eventuele eigen toekomstige nucleaire ontwikkeling (waarbij de militaire optie niet geheel en al uitgesloten mag worden) niet al te zeer te blokkeren. In het verband van Joegoslavië's rol in de niet gebonden beweging kwamen ook de problemen rond de Hoorn van Afrika aan de orde, waarbij met name de Joegoslavische "bemiddelende" rol op verzoek van de VS opviel, welke resulteerde in een bezoek van Minic aan het betrokken gebied medio maart (en vervolgens aan Moskou eind maart). Omgekeerd tracht Joegoslavië de VS, Noord- en Zuid-Korea te bewegen tot een onderling gesprek over de toekomst van Korea te komen, hetgeen in Washington aan de orde is geweest. Daarbij zou een soort "Duitse oplossing" worden voorgestaan, doch het grootste probleem is vooralsnog dat de VS niet met Noord-Korea wil praten buiten aanwezigheid van Zuid-Koreanen en omgekeerd dat Noord-Korea vooralsnog niet met Zuid-Korea om één tafel wil zitten.

De taakverdeling tussen Tito en Minic tijdens de bezoeken aan de VS en het VK stemt overeen met de praktijk van de voorgaande bezoeken, en lijkt te bevestigen dat de overheersende rol van Tito enigszins beperkt wordt, met het oog op de toekomst. Ten aanzien van wapenaankopen door Joegoslavië in Amerika lijkt nog steeds de kogel niet door de kerk te zijn. Ondanks persberichten dat o.a. de aankoop van Harpoon anti-scheeps, Maverick luchtgrond en Dragon anti-tank raketten aan de orde zou komen tijdens de besprekingen, wordt officieel ontkend dat onderhandelingen hierover plaatsvonden. Deze opvatting/verklaring lijkt correct omdat, voor zover namen zijn gepubliceerd, geen militaire specialisten deel uitmaakten van de Joegoslavische delegatie, en omdat naar verluidt in de naaste toekomst een militaire missie de VS

in verband met mogelijke aankopen zou bezoeken. E.e.a. wordt echter verzwakt door het feit dat de Amerikaanse Mindef Brown bij de besprekingen was betrokken en het feit dat Generaal Jones bij een van de ontvangsten werd vermeld. Binnen zowel het Amerikaanse defensieapparaat als de volksvertegenwoordiging zouden echter grote bezwaren bestaan tegen levering van deze geavanceerde wapens aan een communistisch land dat bovendien op diverse terreinen samenwerkt met de Sovjet-Unie; dit beperkt de betekenis van de Amerikaanse steunverklaring aan Joegoslavië. Zoals hierboven ten aanzien van het nucleaire vraagstuk reeds geïndiceerd werd, bestaat dezerzijds enigszins de indruk dat Joegoslavië haar handen vrij wil houden, mede i.v.m. de mogelijke ontplooiing van kernwapens in de JNA. De Joegoslavisch-Roemeense contacten op het gebied van de kernenergie zullen hier echter waarschijnlijk ook niet vreemd aan zijn, in verband met het Roemeense lidmaatschap van het Warschau-pakt.

HOOFDSTUK B: ECONOMIE1. Sovjet-Uniea. Economische samenwerking met Marokko

Tijdens het op 9 maart begonnen bezoek van de Marokkaanse premier Osman aan de SU zijn verschillende overeenkomsten betreffende economische en technische samenwerking (m.n. op het gebied van de fosfaatwinning) ondertekend. Het gesloten fosfaatakkoord heeft een looptijd van 30 jaar. Het voorziet in Sovjet investeringen ter waarde van twee miljard dollar voor de ontwikkeling van de fosfaatvoorraden te Meskala, welke in acht à tien jaar zal worden voltooid. Wanneer de fosfaat eenmaal in produktie is gebracht, zal Marokko de SU jaarlijks voorzien van 5 à 10 miljoen ton fosfaat (van groot belang voor de kunstmestproduktie en op de lange termijn mogelijk zelfs voor de uraniumproduktie van de SU) in ruil voor olie, mijnbouw-uitrusting en andere produkten.

Het project zal de constructie omvatten van een faciliteit voor de mijnbouw, van een wegennet, een spoorlijn en van opslag- alsmede havenfaciliteiten. Marokko heeft zich het recht voorbehouden de uitrusting voor het mijnbouwcomplex overal (m.a.w. niet alleen in de SU) te mogen kopen. Dit maakt het moeilijk te voorspellen wat het effect van de fosfaatwinningsovereenkomst op de handelsbalans tussen beide landen uiteindelijk zal zijn. Volgens de Marokkaanse pers echter zou de waarde van de handels- en krediettransacties die met het fosfaatakkoord verbonden zijn, uiteindelijk kunnen toenemen tot 10 miljard dollar.

Commentaar : De Sovjet-Marokkaanse onderhandelingen over de ontwikkeling van de fosfaatvoorraden bij Meskala dateren uit het einde van de 60er jaren. Een vertragende factor is zonder twi- fel de verbinding geweest, die de Marokkaanse regering heeft gelegd tussen het fosfaat-

project en de omstreden West-Sahara kwestie. Marokko hoopt zonder twijfel dat het nu gesloten, omvangrijkste akkoord dat ooit tussen de SU en een Derde Wereld-land is tot stand gekomen (gezien de politieke en economische betekenis ervan) de Marokkaanse regering in staat zal stellen de opstelling van de SU inzake het West-Sahara conflict zodanig te beïnvloeden dat het Kremlin de Algerijnse autoriteiten zal gaan aanmoedigen een flexibeler standpunt in te nemen t.o.v. de Marokkaanse aanspraken op en in bezitname van dat gebied. Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat premier Osman in een interview (eind februari/begin maart) te kennen heeft gegeven, dat bij elke door Marokko met een buitenlandse mogendheid te sluiten overeenkomst, de betrokken regeringen moeten begrijpen dat zij met een Marokko in diens "nieuwe vorm", d.w.z. met inbegrip van het geannexeerde deel van de West-Sahara, te maken hebben. De SU lijkt daar door de ondertekening van de akkoorden inzake de fosfaatwinning impliciet mee akkoord te zijn gegaan, hetgeen de relaties met Algerije mogelijk negatief kan beïnvloeden.

n fidentieel

b. Economische en militaire samenwerking met Iran

Er bestaat reeds vele jaren een "barter" handel tussen Iran en de Sovjet-Unie, waarbij Iran in ruil voor aardgas Russische produkten ontvangt ten behoeve van de Iraanse industrie (staal, machinerieën, hout enz.).

In 1976 kon uit berichten in de Iraanse en Turkse pers worden opgemaakt, dat op 19 oktober 1976 door de Sovjet en Iraanse minister van (Buitenlandse) Handel resp. Patolichev en Taslimi een overeenkomst werd getekend, die voorzag in een verdrievoudiging van de bestaande "barter". Iran zou

de SU over de periode tot 1980 voorzien van goederen ter waarde van 1500 miljoen (hoofdzakelijk aardgas, daarnaast schoenen, textiel, katoen, fruit). De Sovjet-Unie zou op zijn beurt steun leveren bij de bouw van fabrieken, voor machinerieën, voertuigen, staal, hout en cement.

Op 30 november 1976 meldde de "Agence Anatolie", dat de vice-minister van Defensie tevens Hoofd Aanschaffingsdienst van de Iraanse strijdkrachten, generaal Toufanian, in Teheran was teruggekeerd van een bezoek aan de Sovjet-Unie. Hoewel er toen aanwijzingen waren, dat Iran op het punt stond opnieuw een grote wapenleverantie overeenkomst met de SU af te sluiten, leek dit bezoek mede in verband te kunnen staan met de levering van militaire voertuigen als uitvloeisel van de op 19 oktober 1976 sterk uitgebreide "barter". Daarnaast bestond ook de mogelijkheid, dat het in verband stond met de problemen over de (zeer dikwijls stagnerende) levering van reservedelen voor de als resultaat van reeds eerder gesloten "barthers" bij de Iraanse strijdkrachten in gebruik zijnde voertuigen (BTR-50 en BTR-60) en vele soorten "soft skin" voertuigen.

Begin januari 1977 werd bekend dat Iran op barter-condities (aardgas-militair materieel) voor 500 miljoen tot 1 miljard \$ aan bewapening in de SU zou gaan kopen. Generaal Toufanian sprak over de aankoop van luchtafweermiddelen en personeelsvoertuigen, terwijl van Sovjetkant bevestigd werd dan Iran onderhandelde over de aankoop van 130 mm artillerie, gepantserde personeelsvoertuigen en luchtafweermiddelen. Iran wilde naar alle waarschijnlijkheid het volgende aanschaffen: SAM-lanceerinrichtingen/raketten (type niet bekend); 130 mm artillerie en munitie; BMP's; ZSU-23/4 (destijds 35 besteld, 20 ontvangen); reservedelen en motoren voor de op barter-condities reeds 6 jaar daarvoor ontvangen "soft skin" voertuigen; diepladers voor tankvervoer.

Rond april 1977 zijn deze leveranties begonnen.

Bij deze eerste zending zouden zijn ontvangen:

Personeelsvoertuigen (BTR of BMP);

130 mm artillerie;

ZSU-23/4

(Aantallen zijn niet bekend).

Volgens de Kayhan van 4 augustus 1977 heeft Iran in beginsel ingestemd met de levering van één miljoen ton olie per jaar aan de SU op barter-condities.

Niet bekend was wat voor goederen de SU in ruil voor deze olie zou gaan leveren. Opvallend was, dat de Sovjet handelsvertegenwoordiger in Teheran, Slavkov, op 12 mei 1977 had verklaard, dat de Sovjet-Unie had aangeboden Iraanse olie te willen kopen doch dat de Iraanse autoriteiten hierop nog niet hadden geantwoord. Slavkov voegde daar nog aan toe, dat de SU één miljoen ton olie per jaar wilde afnemen en de afname later wilde verhogen.

Op 11 oktober 1977 werd tussen Iran en de SU een overeenkomst getekend voor de gezamenlijke bouw van twee dammen in de grensrivier de Aras. Verwacht wordt dat de dammen 1600 miljoen m³ water voor irrigatie en 250 Megawatt electriciteit kunnen produceren.

Op 23 november 1977 werd tussen de SU en Iran een overeenkomst getekend waarbij de aardgasprijs met 33% werd verhoogd, hetgeen in het licht van de eerder gesloten "barter"-overeenkomsten niet zonder betekenis is.

Tijdens de (militaire) parade die op 12 december werd gehouden, werd het volgende materieel waargenomen:

ZU-23/2 23 mm luchtdoelkanon;

ZSU-57/2 mech luchtdoelkanon;

ZSU 23/4 mech luchtdoelkanon;

BM-21 meervoudige raketwerper;

130 mm kanon;

BTR-50 en -60;

diverse soorten wielvoertuigen;

diepladers.

Het merendeel van de aan deze parade deelnemende wiel-
voertuigen was van Sovjet makelij. (B-3) (GR)

2. Tsjechoslowakije

identieel

a. Economisch experiment

De Tsjechoslowaakse Minister van Financiën, Ler, heeft in februari bekend gemaakt dat dit jaar een economisch experiment van start is gegaan waarbij 150 industriële bedrijven, 9 (buitenlandse)handelsondernemingen en 21 onderzoek-instituten zijn betrokken. Dit experiment, dat betrekking heeft op in totaal ongeveer 490.000 werknemers (rond 14% van de arbeidende bevolking in handel en industrie) heeft een looptijd van drie jaar (1978-1980). De jaarlijkse productie van de bij het experiment betrokken sectoren bedraagt 9% van het Bruto Nationaal Product en ongeveer 13% van de industriële productie.

Het experiment is erop gericht de arbeidsproductiviteit te verhogen, personeelsbesparingen te verwezenlijken, het materiaal- en energiegebruik te rationaliseren, vraag en aanbod in de productie beter op elkaar af te stemmen en (zo) de efficiency in de economie te vergroten. Om deze doelstellingen te kunnen realiseren zal aan de managers van de betreffende bedrijven een grotere autonomie worden verleend bij het uitvoeren van de vastgestelde economische richtlijnen. Er zal sterker gebruik worden gemaakt van premies om de verwezenlijking van bovengenoemde doelen te bevorderen.

Hoewel er van invoering van een "marktmechanisme" in het kader van dit experiment geen sprake is en de in het Vijfjarenplan vervatte economische richtlijnen onverkort gehandhaafd blijven zodat van een werkelijke autonomie van de betrokken bedrijven geen sprake is, betreft het hier het eerste, belangrijke experiment sinds de Dubcek-periode (1968).

(B-3)(W,R)

Commentaar : Het experiment, waarvan de aankondiging een succes is voor de meer gematigde functionarissen binnen de (over het in de toekomst te voeren economische beleid verdeelde) Tsjechoslowaakse topleiding, moet gezien worden in het licht van de ernstige economische moeilijkheden waarmee het land te kampen heeft.

In de eerste twee jaren van het huidige Vijfjarenplan(1976-1980) is de gerealiseerde economische groei sterk achter gebleven bij de streefcijfers(in 1976 en 1977 geplande groei resp. 5% en 5,2% en feitelijke economische groei 4% en 4,5%). Hoewel in het afgelopen jaar de toename van de industriële en agrarische productie, waarvan de laatste in zowel 1975 als 1976 was gedaald,(vrijwel)aan de planverwachtingen heeft voldaan, moet het uiterst onwaarschijnlijk worden geacht dat het huidige Vijfjarenplan in zijn totaliteit nog verwezenlijkt kan worden. President Husak heeft dit tijdens de reeds eerder genoemde zitting van het C.C. ook feitelijk toegegeven. Belangrijk was, dat hij tevens voor de komende jaren een beperking van de geplande investeringen aankondigde. Dit kan nadelig uitwerken op de noodzakelijke modernisering van het Tsjechoslowaakse productie-apparaat. Dit laatste zou zeker niet bijdragen tot de oplossing van de problemen van de lage productiviteit van arbeid en kapitaal, welke naast de groeiende problemen rond de energievoorziening en de weinig rooskleurige ontwikkelingen op het gebied van de buitenlandse handel(te weten snel stijgende prijzen van de te importeren grondstoffen en een nog immer ongunstige situatie op de Westerse exportmarkten)sterk hebben bijgedragen tot de vertraging van de economische groei in Tsjechoslowakije. Dit alles vergroot in zekere zin nog de betekenis van het nu gestarte economische experiment.

Hoofdstuk C : Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Warschaupakt algemeen

De oefen/opleidingsactiviteit bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in de Centrale Sector was gedurende het grootste deel van de verslagperiode levendig. Tegen het einde van de maand namen de activiteiten, in het bijzonder bij de GSVG, toe tot intensief.

Het is niet uitgesloten dat de opleving van de activiteiten een afsluiting betekent van een oefen/opleidingsperiode, aangezien de halfjaarlijkse personeelwisselingen binnenkort weer te verwachten zijn. Deze worden in Tsjechoslowakije begin april verwacht, in Polen eind april en bij de NVA begin mei. Bij de Sovjet Groepen van strijdkrachten kan in de tweede helft van april rekening worden gehouden met de start van de luchttransportfase van de voorjaarsrotatie.

b. DDR

(1) GSVG

Door sterke gevechtselementen van een aantal divisies werden gedurende de verslagperiode oefeningen gehouden, welke in aard en omvang nauwelijks van elkaar verschilden. In vrijwel alle gevallen werd aan de oefeningen deelgenomen door een of meerdere gemechaniseerde regimenten, een artillerieregiment, een FROG-afdeling, een meervoudige raketwerperafdeling, een SA-eenheid, genie en verkenningseenheden.

Beoefend werden de verdediging gevolgd door een achterwaartse verplaatsing, de tegenaanval en de overschrijding van een waterhindernis. Bij de rivieroverschrijding speelde de artillerie en SA-steun een belangrijke rol, waarbij de overstekende eenheden door luchtstrijdkrachten werden aangevallen.

De volgende divisies werden bij de oefeningen herkend; 94 Gde Mechdiv/ 2 Gde Lr, 20 Gde Mechdiv/ 8 Gde Lr, 207 Mechdiv/3 StLr, 39 Gde Mechdiv/8 Gde Lr, 57 Gde Mechdiv/8 Gde Lr, en 35 Mechdiv/20 Gde Lr. Bij laatst-

genoemde divisie fungeerde een gemechaniseerd regiment van 6 Gde Mechdiv/20 Gde Lr als vijand.

Opmerkelijk was dat bij 94 Gde Mechdiv, 20 Gde Mechdiv en 35 Mechdiv een SA-8 eenheid aan de oefeningen deelnam.

(2) NVA-oefening "ATTACKE 78"

Vermoedelijk onder de naam "ATTACKE 78" werd in de periode 2-7 mrt een NVA-oefening gehouden onder leiding van Staf 3 Lr, met deelname door de staven en gevechtselementen van 4 en 11 Mechdiv. Ook het Kdo-Landstrijdkrachten was betrokken bij de oefening die plaatsvond op de oefenterreinen Justerbog, Altengrabow en Letzlingerheide.

Omtrent het verloop van de oefening is weinig bekend. Op 5 mrt werd door 4 Mechdiv een (gesimuleerd) kernwepan ingezet op de westoever van de Elbe, vermoedelijk gevolgd door een rivieroverschrijding. Door NVA-luchstrijdkrachten werd actief luchtsteun verleend. Er zijn enkele aanwijzingen dat voor de oefening een aantal reservisten is opgeroepen, in het bijzonder bij verbindingseenheden.

c. Polen

(1) Mogelijke Warschaupaktoefening in Polen.

Hoewel hieromtrent nog slechts zeer beperkte informatie kon worden verkregen zijn er aanwijzingen die duiden op een Warschaupaktoefening welke van 21-23 mrt in Polen werd gehouden. Naast Poolse eenheden werd hieraan tevens deelgenomen door NVA-elementen (afkomstig van 8 Mechdiv/5 Lr). Mogelijk waren ook de GSVG en de SGV bij de oefening betrokken. Aard en omvang konden niet worden vastgesteld; wel kan worden aangenomen dat NBC-aspecten een (belangrijke)rol hebben gespeeld.

d. Hongarije

(1) Warschaupakt oefening.

Volgens meerdere aanwijzingen zou van 18-22 mrt. in

Hongarije een oefening zijn gehouden waaraan werd deelgenomen door Hongaarse, Sovjet en Tsjechoslowaakse eenheden. Een deel van de oefening werd bijgewoond door de Opperbevelhebber der Verenigde Strijdkrachten, Kulikov. De oefening zou eveneens zijn bezocht door een onbekend aantal ministers van defensie uit Warschaupaktlanden en waarnemers zouden zijn uitgenodigd uit Joegoslavië, Cuba en Mongolië. Vrijwel gelijktijdig vond in het grensgebied tussen Hongarije en Tsjechoslowakije een oefening plaats van civiele verdedigingseenheden afkomstig uit beide landen. Ook een Tsjechoslowaakse militaire delegatie o.l.v. minister van defensie, Lrgen Dzur nam aan deze oefening deel.

e. Roemenië

(1) De Warschaupaktoefening "SOYUZ 78"

In de periode van 14-21 mrt vond in Roemenië de Warschaupakt commandostafoefening (kaartoefening) "SOYUZ 78" plaats. Volgens de Rode Ster van 22 mrt werd de oefening uitgevoerd volgens de plannen van het verenigd opperbevel en geleid door de Warschaupakt Opperbevelhebber, MSU Kulikov. In de afzonderlijke fasen werd eveneens deelgenomen door de Roemeense en Bulgaarse ministers van defensie.

Volgens het scenario van de oefening zou de vijand Bulgarije vanuit het zuiden zijn binnengedrongen en tot staan gebracht in de lijn Sofia-Burgass. De eigen strijdkrachten werden vanuit het noorden versterkt, waarna de tegenaanval werd ingezet met als doel, de vernietiging van de vijand.

Van Roemeense zijde werd deelgenomen door stafelementen van 2 Lr/Boekarest alsmede van lucht en zeestrijdkrachten. Bulgaarse deelname bestond uit stafelementen van 3 Lr/Sliven alsmede die van lucht- en zeestrijdkrachten en de Sovjets waren vertegenwoordigd door elementen van de staven van MD-Odessa, 14 Lr/MD-Odessa, luchtstrijd-

krachten en de Zwarte Zeevloot.

Commentaar : Er zijn aanwijzingen die er op duiden dat de oefening "SOYUZ 78" veel omvangrijker is geweest dan uit de Sovjet pers en andere informatie kan worden afgeleid. Zo lijkt het er op dat ook de, in dezelfde periode, in Polen en Hongarije gehouden oefeningen plaatsvonden in het kader van "SOYUZ 78". Wellicht zijn alle Warschaupaktleden en hun strijdkrachten bij de oefening betrokken geweest.

heim

2. Materieel

Naast de bekende anti-tank geleide wapens (atgw) AT-1 (SNAPPER), AT-2 (SWATTER) en AT-3 (SAGGER), alle van het 1^e generatie type, is momenteel sprake van de volgende atgws van een 2^e generatie (semi-automatische geleiding) :

- a. FAGOT, een licht, draagbaar en door de enkele man te bedienen atgw.
- Geschatte gegevens en prestaties:
max dracht:	2000 m
min dracht:	70 m
gewicht systeem:	12,5 kg
gewicht raket:	7,5 kg
gevechtsskop:	HEAT
pantser doorborend vermogen:	600 m/90°

De FAGOT is vrijwel zeker ontworpen ter vervanging van de draagbare SAGGER versie en momenteel reeds (ten dele) ingevoerd bij de WP landstrijdkrachten.

- b. Gemodificeerde SAGGER, configuratie (nagenoeg) conform 1e generatie SAGGER.

Geschatte gegevens en prestaties conform 1^e generatie; min dracht, gezien semi-automatische geleiding, teruggebracht tot 300 m; trefkanstoename tot > 90%

Toepassing van dit atgw is tot op heden, niet duidelijk mogelijk als heli-bewapening (meer speciaal HIND-D) en gevechtsvoertuigen (BMP).

- c. Nieuw atgw systeem, uitgerust met een zwaarder type raket, met een max dracht > 4000 m.

Dit systeem is mogelijk eveneens bestemd voor heli-bewapening en BMP.

Tijdens de parade te Moskou op 7-11-'77 werd een nieuw, 5-ling, atgw systeem, op BRDM-2, getoond.

Hoewel bijzonderheden tot op heden nog ontbreken, is het minder waarschijnlijk dat e.e.a. een "FAGOT" uitvoering betreft. Mogelijk is dit een versie van het zwaardere atgw systeem, bestemd voor at eenheden.

DEEL II : MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA1. Ontwikkelingen in Libanon

Op 15 maart vielen zeer omvangrijke Israëlische legereenheden het Zuiden van Libanon binnen. Bij deze Israëlische militaire actie, die erop gericht was de gewapende Palestijnse presentie in het Zuiden van Libanon (geschat op 5000 à 6000 man) te elimineren en daarmee een herhaling van de Palestijnse (ook artillerie) aanvallen op Israëlich grondgebied te voorkomen, konden 4 fronten worden onderscheiden:

- a. "West" : de streek Naqoura, Tair Harfa, Ras el Biyada, Tyrus;
- b. "Centraal": het gebied tussen en rond de steden Bent Jbaïl en Marouner Ras;
- c. "Oost": rond de plaats Taibé;
- d. "Noord": bij de dorpen Rachiya el Foukhar, Ibl es Saqi en Khiam

Het aanvankelijke, Israëlische voornemen, om slechts een "veiligheidszône" van ongeveer 10 kilometer diep te bezetten, werd reeds vrij spoedig opgegeven toen vanuit nog niet door Israëlische troepen bezette Palestijnse stellingen, raketaanvallen werden uitgevoerd op Israëlische grensdorpen (Mentulla, Qiryat Shemona, Kefar Giladi en Margoliyyat). Daarnaast zouden Christelijke dorpen ten Noorden van bovengenoemde zône om Israëlische bescherming hebben verzocht. Dit alles leidde tot de voortzetting van de opmars van de Israëlische troepen in Zuid-Libanon en tot de bezetting van vrijwel het gehele gebied ten Zuiden van de rivier de Litani. Slechts een ongeveer drie kilometer brede, en van twee kilometer ten Zuiden van Rachidiyé tot aan de Litani lopende strook gebied rond de havenstad Tyrus is niet bezet. De Israëlische militaire actie, waaraan ook luchtmacht en marine deelnamen, heeft de Palestijnse guerilla-macht in het Zuiden van Libanon ernstige verliezen toegebracht. Deze worden op minimaal 250 à 300 (gedode guerillastrijders) geschat.

De Israëlische verliezen bedragen tenminste 15 doden en een onbekend aantal gewonden.

De Palestijnse strijdmacht in het Zuiden, welke onder meer de beschikking had over artillerie en mortieren van de kalibers 120, 122, 130 en 160 mm (waarvan onlangs nog een aantal door Libië werd geleverd), heeft niet overal in dezelfde mate weerstand geboden tegen de Israëlische troepen. Dit verzet was vooral bij Bent Jbail sterk te noemen. Opvallend was, dat de Yarmouk-brigade van het Palestijnse Bevrijdingsleger, de geregelde militaire macht van de PLO welke zich sedert het begin van de Israëlische operaties dicht ten Noorden van Litani ophield, voorzover bekend niet daadwerkelijk aan de gevechten heeft deelgenomen.

Van de kant van de Arabische staten, die de Israëlische inval in Libanon unaniem veroordeeld hadden, heeft de PLO tijdens de gevechten geen omvangrijke materiële steun ontvangen. Een eerste groep Libische vrijwilligers zou reeds in Libanon zijn gearriveerd. Wel zegde Libië substantiële militaire hulp toe. Het moet echter onwaarschijnlijk worden geacht dat deze nog aan de strijd tegen de Israëli's heeft kunnen deelnemen. Iraakse steun in de vorm van militair materieel, voedsel en vooral vrijwillige Iraakse commando's zou daarentegen volgens persberichten wel de PLO hebben bereikt. Volgens goed ingelichte kringen moet de Iraakse presentie op 1000 à 1500 man worden geschat. Volgens niet bevestigde berichten zouden op het vliegveld van Damascus ook Palestijnen arriveren uit Koeweit en andere Golfstaten. Op 24 maart werden tevens twee prive-bussen uit Jordanië waargenomen die ongeveer 80 man Palestijnen richting Libanese grens vervoerden. Op 23 en 27 maart werden respectievelijk 4 toestellen van de Bulgaarse luchtvaartmaatschappij (Balkan Air) en een toestel van de Pakistaanse luchtmacht en een lijntoestel van Aeroflot ontladen door Palestijnen. De Bulgaarse toestellen zijn waarschijnlijk door Libië gehuurd. De door Syrië gedomineerde Arabische vredesmacht in Libanon, die ten Noorden van de Litani gelegd is, heeft zich echter volledig buiten de Israëlisch-Palestijnse strijd gehouden.

Hoewel Israëlische vliegtuigen bij het ten Zuiden van Beiroet gelegen Damour beschoten werden met enkele SA-7 raketten en door president Assad aan Libanon openlijk luchtsteun werd toegezegd, is de bij Beiroet gelegen Syrische SA-6 brigade niet in actie gekomen. Overeenkomstig een op 19 maart door de Veiligheidsraad van de VN aangenomen resolutie, waarin besloten werd een 4000 man tellende vredesmacht van de VN naar het Zuiden van Libanon te sturen zijn de eerste eenheden van deze troepenmacht reeds in dit gebied aangekomen. Van een Israëlische terugtrekking uit het Zuiden, waartoe een tweede resolutie van de Veiligheidsraad heeft opgeroepen, is echter nog geen sprake. (B-3)(W,R,G)

Commentaar: Reeds vóór de Palestijnse actie in Israël en de daarop volgende Israëlische inval in Zuid-Libanon was de toestand in Libanon verder verslechterd. Zo voerde begin maart een kleine Christelijke strijdmacht, gesteund door artillerievuur, een aanval uit op het vlak bij de Israëlische grens en het Palestijnse bolwerk Bent Jbaïl gelegen Moslem-dorp Maroun er Ras uit. Deze plaats werd echter zeer spoedig weer door Palestijnse eenheden heroverd. Op 5 maart vond in Beiroet tussen Christelijke en Moslem-wijken een schoten wisseling plaats; dit was het ernstigste incident tussen Libanese Christenen en Moslems sinds het (officiële) einde van de burgeroorlog in het najaar van 1976. Nu een nieuwe stroom Palestijnse en Moslem-vluchtelingen Beiroet heeft bereikt is met een verdere verslechtering van de veiligheids-situatie in de hoofdstad rekening te houden. Er zijn reeds berichten, die wijzen op spanningen tussen deze vluchtelingen en de plaatselijke (Moslem- en Christelijke) bevolking in Beiroet. Ten aanzien van de kansen op een door bovengenoemde VN-vredesmacht te bewerkstelligen herstel van rust en orde in Zuid-Libanon moet worden opgemerkt, dat deze vooralsnog niet erg

hoog moet worden aangeslagen.

De Israëlische regering, die weinig gelukkig lijkt met de stationering van de NV-vredesmacht in de Zuid-Libanon, schijnt alleen in te kunnen stemmen met een terugtrekking van de Israëlische troepen uit dit gebied wanneer voornoemde vredesmacht op volledige sterkte aldaar aanwezig is én aan de volgende voorwaarden is voldaan: De Libanese regering zou moeten garanderen, dat de Palestijnse guerillastrijders uit met name de Zuidelijke vluchtelingenkampen zullen worden verwijderd.

Hieraan kan de Libanese regering echter niet tegemoet komen, aangezien zij niet de beschikking heeft over de daarvoor noodzakelijke militaire middelen. Het geregelde Libanese leger is immers nog in opbouw en momenteel nauwelijks een militaire factor van betekenis. Op Palestijnse medewerking hoeft uiteraard niet worden gerekend. De inzet van de Arabische vredesmacht voor dit doel zou de politiek uiterst onwaarschijnlijke, feitelijke goedkeuring van Syrië behoeven.

Daarnaast zou door de Israëlische autoriteiten de legering van de door Syrië gedomineerde Arabische vredesmacht onmiddellijk ten Noorden van de Litani hebben verlangd. Deze zou infiltratie van gewapende Palestijnen, alsmede artilleriebeschietingen op Noordelijk Israël en op door Christenen beheerste dorpen in Zuid-Libanon moeten voorkomen. Ook op dit punt moet het op zijn minst twijfelachtig worden geacht of Syrië hiermee akkoord kan gaan. Immers door aan deze voorwaarde te voldoen zou de toch reeds gespannen verhouding tussen Syrië en de PLO verder onder druk komen te staan. Volgens de laatste berichten heeft Syrië dit dan ook geweigerd. Ook het feit dat beide laatstgenoemde partijen momenteel in het kader van het "front" van Afwijzingsstaten en organisaties sterk op elkaar zijn aangewezen in hun politieke verzet tegen het vredesinitiatief van de Egyptische

president Sadat, maakt Syrische instemming met voornoemde Israëllische voorwaarde(n) onwaarschijnlijk. In dit verband kan er nogmaals op gewezen worden, dat de Palestijnen momenteel via Damascus worden versterkt met wapens, munitie, voedsel en transportmiddelen. Opmerkelijk is, dat de steunoperatie niet wordt gemaskeerd. De convoien verplaatsen zich overdag.

Hoewel Syrië de negatieve invloed die de Israëllische bezetting van het Zuid-Libanese grondgebied op het Egyptische vredesinitiatief heeft uitgeoefend waarschijnlijk niet onwelgevallig is, moeten de ontwikkelingen in Libanon in hun totaliteit de Syrische autoriteiten met grote zorg vervullen. Immers, aan de in politiek, militair en economisch opzicht zeer kostbare Syrische bemoeienis (onder meer via de Arabische vredesmacht) met de ontwikkelingen in Libanon lijkt voorlopig geen einde te kunnen worden gemaakt. De verwezenlijking van de sinds de militaire interventie in Libanon in 1976 door Syrië nagestreefde doeleinden, te weten herstel van rust en orde en vestiging van een "nieuwe", verenigde en aan Syrië politiek ondergeschikte Libanese staat zal nog geruime tijd op zich laten wachten. Zonder een alomvattende regeling van het Midden-Oosten vraagstuk, die tevens een uitweg biedt voor een oplossing van het Palestijnse vraagstuk (ook in Libanon) moet een definitieve beëindiging van het Libanese conflict en de Palestijnse betrokkenheid daarbij, uitgesloten worden geacht. Ook de stationering van de VN -vredesmacht in Zuid-Libanon, waartegen Syrië zich in tegenstelling tot vorig jaar verklaard heeft niet te zullen verzetten, maar waarover de leiders van de Libanese Christenen zich zeer gereserveerd hebben uitgelaten, zal daaraan weinig kunnen veranderen. In dit verband kan nog worden opgemerkt, dat zeer onduidelijk is op welke wijze deze VN -strijdmacht een terugkeer van

Palestijnse guerilla-strijders en daarmee een hervatting van de Palestijns-Christelijke/Israëlische vijandelijkheden volledig zou kunnen verhinderen.

2. Stand van zaken rond het vredesoverleg in het Midden-Oosten

De impasse in het vredesoverleg in het Midden-Oosten is in de afgelopen verslagperiode niet dichterbij een doorbraak gekomen. Zowel de (intussen opgeschorte) pendeldiplomatie van de Amerikaanse bemiddelaar Atherton als het bezoek van Israels premier Begin aan Washington hebben, naar het zich nu laat aanzien, geen beweging in het overleg kunnen brengen. Op de vitale punten is overeenstemming nog ver te zoeken. (B-3)(W,R)

Commentaar : Nog steeds wordt gestreefd naar een "beginselverklaring" als basis voor het verdere overleg, dat op een alomvattende regeling van het conflict in het Midden-Oosten moet uitlopen. Maar over een aantal principiële punten liggen de standpunten ver uit elkaar:

- De regering-Begin meent, dat uitvoering van de Veiligheidsraad-resolutie 242 van 1967 niet noodzakelijkerwijs terugtrekking uit alle bezette gebieden impliceert en maakt uitzonderingen op het principe van terugtrekking, met name voor de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever. Met dit standpunt staat de Israelische regering lijnrecht tegenover Egypte en Jordanië, die volledige terugtrekking eisen uit alle bezette gebieden, en ook tegenover de VS, die terugtrekking "op alle fronten" voorstaan, daarmee de mogelijkheid van grenscorrecties open latende.
- Egypte kan zich, gezien zijn positie in de Arabische wereld en met name gezien de onmisbaarheid van de Saoedische financiële en economische hulp, geen separaat akkoord met Israel veroorloven. Het succes van de lopende besprekingen is derhalve afhankelijk van de steun en mogelijk later deelname van andere Arabische landen op basis van een eerst door Egypte en Israel uitgewerkte beginselverklaring. In eerste instantie gaan de gedachten uit naar Jordaanse deelname aan het overleg.

Zolang echter Israel vasthoudt aan zijn standpunt inzake de Westbank, is het voor koning Hoessein onmogelijk om aan het overleg op de een of andere manier deel te nemen. Nog een extra complicatie is het feit, dat de Syrische reactie op eventuele Jordaanse deelname aan het overleg ongetwijfeld negatief zal zijn. Omdat Hoessein zich een al te zware belasting van zijn betrekkingen met Damascus nauwelijks kan permitteren, zal hij zich vele malen bedenken, eer hij zou besluiten tot deelname aan het vredesberaad. Vanzelfsprekend is op een Syrische deelname aan het overleg voorlopig geen uitzicht, niet in de laatste plaats omdat Israel terugtrekking uit de gehele Golan zal trachten te voorkomen.

- Ook het Palestijnse probleem is nog ver verwijderd van een oplossing. Israel wil de bevolking van de Westbank en Gazastrook niet meer dan een beperkte autonomie verlenen, Egypte en Jordanië staan formeel op het standpunt van een overgangsregeling, welke uiteindelijk uitmondt in zelfbeschikkingsrecht voor de Palestijnen. Hoewel er aanwijzingen zijn, dat Egypte eventueel geneigd zou zijn deze Palestijnse zelfbeschikking te beschouwen binnen het kader van de Jordaanse monarchie (een oplossing, die ook lijkt te worden voorgestaan door Saoedi-Arabië en die met ondersteuning vanuit deze hoek voor koning Hoessein aantrekkelijk moet zijn, in ieder geval wanneer de besluiten van Rabat 1974 verlaten zouden worden), lijkt een oplossing van het Palestijnse vraagstuk ver te zoeken, zolang Israel blijft vasthouden aan een vorm van zeggenschap inclusief militaire presentie in deze gebieden.

- Behalve voor de Gazastrook, de Westbank en de Golan maakt Israel inzake terugtrekking uit de bezette gebieden ook een uitzondering voor de nederzettingen in de Sinaï. Deze uitzondering wordt gemotiveerd met de (overigens binnen Israel omstreden) vereisten t.b.v. het verkrijgen van veilige grenzen, maar laat zich moeilijk verzoenen met het Egyptische standpunt van volledige terugtrekking.

Nieuwe complicaties in het vredesoverleg vormden de Palestijnse terreur-actie nabij Tel Aviv en de Israelische inval in Zuid-Libanon. Hoewel de Palestijnse opzet, de stagnerende besprekingen verder te belasten, maar ten dele slaagde - Egypte verklaarde dat in weerwil van de Israelische operaties in Libanon het vredesinitiatief zou worden voortgezet -, hebben de gebeurtenissen enerzijds Israel des te minder geneigd gemaakt tot concessies inzake het Palestijnse probleem, anderzijds Egypte des te meer onder dwang gezet dit vraagstuk centraal te stellen bij de besprekingen met Israel.

Wil het in de naaste toekomst kunnen komen tot enige vooruitgang in het vredesberaad, dan zal een eerste stap daartoe moeten uitgaan van Israel. Of de regering-Begin in staat is, op kardinale punten (m.n. wat betreft de Westbank) haar huidige positie prijs te geven en terwille van de voortgang van het overleg concessies te doen, is daarbij de grote vraag. Tot dusverre hield zij onverzettelijk vast aan de gedachte, geen vreemd gezag op de Westbank ("Judea en Samaria") te kunnen toestaan. De jongste berichten zouden er op kunnen wijzen, dat de regering-Begin schoorvoetend op sommige punten tot andere gedachten komt; zo zou zij nu mogelijk bereid zijn, de Palestijnse bevolking van de Westbank en Gazastrook te laten deelnemen aan de besluitvorming over de toekomst van die gebieden.

Afgewacht moet worden, of de meest recente poging (eind maart) tot hervatting van het direct overleg tussen Egypte en Israel de bestaande impasse kan doorbreken.

In dit verband moet nog worden opgemerkt, dat Egypte in de onderhavige verslagperiode enkele malen voorzichtig erop heeft gewezen, dat, mocht het initiatief van Sadat te langens leste toch op niets uitlopen, andere wegen voor een oplossing van het Midden-Oosten probleem openstaan. De hervatting van de conferentie van Geneve, waaraan alle betrokken landen inclusief de SU zouden deelnemen, werd daarbij met name genoemd. Ook werd gesuggereerd, dat een zekere Egyptische toenadering tot de Sovjet-Unie tot de mogelijkheden zou mogen worden gerekend. Weliswaar zou een ontwikkeling in die richting het fiasco van Sadats huidige politiek onderstrepen, en wellicht zijn eigen positie in Egypte ondergraven maar uitlatingen als deze betekenen een duidelijke waarschuwing aan het adres van Israel en de VS. Van belang zijn overigens de eerste, zij het onbevestigde en vage, aanwijzingen omtrent onvrede in de Egyptische strijdkrachten over de door Sadat gevolgde koers. Tot dusver was hier weinig of niets van gebleken, en konden integendeel enkele adhesie-betuigingen vanuit deze strijdkrachten worden geconstateerd.

3. De Sovjet-Unie en het Afwijzingsfront

stgeheim

Als laatste in een reeks van vertegenwoordigers van het "Afwijzingsfront" (de staten en organisaties in het Midden-Oosten, die zich verzetten tegen het Egyptisch-Israelisch-Amerikaanse vredesberaad) bracht van 6 tot 10 maart PLO-leider Yasser Arafat een bezoek aan Moskou, waar hij onder meer confereerde met Brezhnev.

Na afloop van zijn bezoek aan de Sovjet-Unie verbleef hij nog in de DDR; daar brak hij zijn bezoek af na de Palestijnse terreuractie bij Tel Aviv. Kort tevoren, van 27 februari tot 3 maart, verbleef de Syrische chef-staf Shehabi met een belangrijke militaire delegatie in de Sovjet-Unie. Na afloop van dit bezoek vertoefde het Syrische gezelschap nog in Hongarije.

(B-2) (W)

aim

Commentaar : Onverminderd lijkt de Sovjet-Unie in de steun aan het "Afwijzingsfront" de beste garanties te zien voor de consolidering en uitbreiding van de Sovjet invloed in het Midden-Oosten.

Ook ter gelegenheid van het bezoek van Arafat werd het Sovjet standpunt onderstreept, dat een regeling van het Midden-Oosten-probleem moet omvatten:

- volledige Israelische terugtrekking uit alle bezette Arabische gebieden (op te vatten als: de in 1967 bezette gebieden);
- regeling van het Midden-Oosten-vraagstuk onder deelname van alle betrokken partijen, inclusief de PLO als vertegenwoordiger van de Palestijnen, aan de onderhandelingen (op te vatten als: hervatting van de conferentie van Geneve met deelname van de SU, als zijnde de enige mogelijkheid voor een aan de VS gelijkwaardige rol voor de Sovjet-Unie in het beraad over het Midden-Oosten);

- verwezenlijking van de Palestijnse nationale rechten, m.n. die van zelfbeschikking, een eigen staat en terugkeer naar Palestina. Het viel wederom op, dat formuleringen in de "Pravda" niet de exclusiviteit van de PLO als alleenvertegenwoordiger van het Palestijnse volk noemden. Een ander opvallend verschijnsel was, dat in een "Pravda"-artikel t.g.v. het bezoek van Arafat de overigens in de Sovjet pers en communiqués gebruikelijke verwijzing naar het bestaansrecht van alle nationale staten in het Midden-Oosten (derhalve inclusief Israel) ontbrak.

Overigens heeft de Sovjet-Unie de Israelische inval in Zuid-Libanon benut om nog eens de Egyptisch-Israelisch-Amerikaanse vredespogingen aan de kaak te stellen en op te roepen tot Arabische eenheid.

De Sovjet commentaren waren echter niet ophitsend in de zin van hervatting van de vijandelijkheden. Het bezoek van de Syrische chef-staf vond plaats kort na het bezoek van de Syrische president Assad aan de Sovjet-Unie en had, naar mag worden aangenomen, ten doel, de bestaande Sovjet-Syrische samenwerking op militair gebied nader uit te werken. Zonder twijfel zijn opnieuw Sovjet wapenleveringen aan Syrië ter sprake gekomen, waarbij mogelijkerwijs Libië een deel van de financiële lasten voor zijn rekening gaat nemen. Om welke wapens en aantallen het gaat, is voorshands niet bekend. Berichten zijn voorhanden, waarin sprake is van onder meer MIG-23 en MIG-27 vliegtuigen, T-72 tanks en SSN-2C "STYX" raketten. Ook zou gesproken zijn over een Sovjet garantie in geval van Israëliische agressie, mogelijkerwijs zelfs een nucleaire garantie.

Vooralsnog dienen deze berichten met grote voorzichtigheid te worden beschouwd en dient zeker een Sovjet nucleair "commitment" als uiterst onwaarschijnlijk te worden aangemerkt.

Opvallend in dit verband zijn verder de berichten in het in Parijs verschijnende weekblad "An Nahar". Dit maakte melding van de voorgenomen levering van luchtdoelraketten en geavanceerde radarsystemen, T-72 tanks, MIG-27 vliegtuigen, "SCUD" raketten met nucleaire lading en de Sovjet verplichting onmiddellijk een luchtbrug te openen in geval van agressie tegen Syrië, als zijnde details van de recente Sovjet-Syrische besprekingen. Ook hier is uiterste voorzichtigheid op zijn plaats. De publicatie kan bedoeld zijn om de Syrische resp. Sovjet positie in het Midden-Oosten meer aanzien te geven. Belangrijke overweging daarbij is, dat Syrië bij een eventuele hervatting van de vijandelijkheden op dit moment vermoedelijk weinig kans op succes zou hebben tegenover Israël. In dit licht bezien zouden dergelijke uitgelekte berichten een afschrikwekkende functie moeten hebben. Ook is het de vraag, in welk tempo de Syrische krijgsmacht dergelijke geavanceerde wapens kan opnemen.

Het is allerminst aan twijfel onderhevig, dat de Sovjet-Unie mede door wapenleveringen de banden met Syrië tracht te versterken en althans voor de middellange termijn veilig wil stellen. Indien dat laatste de bedoeling is, zou dat kunnen betekenen, dat de grote hoeveelheid wapentuig, die door de Sovjet-Unie geleverd zou gaan worden, aan dit doel dienstbaar is en dus zeker niet in zijn geheel op korte termijn afgeleverd zal worden. Maar naast Irak, waarmee Damascus overigens op gespannen voet staat, is Syrië opnieuw een belangrijk steunpunt voor de Sovjet-Unie in het Midden-Oosten.

Damascus laat zich momenteel de Sovjet aandacht welgevallen en benut deze voor de versterking van de eigen krijgsmacht, waarbij zeker een rol speelt het feit, dat Syrië thans in militair opzicht vooralsnog geïsoleerd staat tegenover Israël, ondanks het bestaande "gemeenschappelijke militaire commando" met Jordanië, dat momenteel van weinig betekenis is. Ook is er reden om te veronderstellen, dat Syrië zich er voor hoedt, al te zeer een Sovjet cliënt te worden. Zo is tot nu toe niets bekend over eventuele Syrische tegenprestaties voor de voormelde wapenleveringen. Sovjet wensen in dit opzicht zouden kunnen bestaan in verminderde Syrische steun aan het Eritrese bevrijdingsfront ELF en Syrische toenadering tot Irak. Al evenmin is er iets dat wijst op Sovjet militaire steunpunten in Syrië.

Dat Syrië zich niettemin kan verheugen in een warme Sovjet en NSWP-belangstelling blijkt, behalve uit de genoemde Syrische visites aan Moskou en Boedapest, uit het feit, dat onlangs een economisch/technische delegatie uit de SU, een partijdelegatie uit de DDR, een Roemeense delegatie onder leiding van de plaatsvervangend premier Draganescu, en tenslotte de Roemeense premier Manescu hun weg vonden naar Damascus.

4. De "Hoorn van Afrika" Het Zuidelijke Rode Zee-gebied

Op 5 maart werd door een Ethiopisch-Cubaanse strijdmacht de stad Jijiga op de (pro-)Somalische eenheden heroverd. Bij deze operatie werden onder meer met veel succes helicopters ingezet voor een verticale omvattingsoperatie. Jijiga was een van de belangrijkste doelen van het begin februari ingezette Ethiopisch (-Cubaanse) tegenoffensief. Aan de herovering ervan werd door de Ethiopischeregering en haar Sovjet- en Cubaanse bondgenoten in militair-strategisch, politiek-psychologisch en propagandistisch opzicht groot gewicht toegekend. Bij de uitvoering van het Ethiopische tegenoffensief hebben zowel Cubaanse manschappen als officieren een hoofdrol gespeeld.

Enige dagen na de val van Jijiga maakte de Somalische regering (9 maart) bekend, dat de geregelde Somalische eenheden uit de Ogaden zouden worden teruggetrokken. Tien dagen later was deze terugtrekking nagenoeg voltooid. Hoewel het (pro-Somalische) West-Somalische Bevrijdingsfront had aangekondigd de strijd te zullen voortzetten, is daarvan voor zover bekend feitelijk geen sprake. Het Front lijkt niet meer over een georganiseerde operationele capaciteit te beschikken.

De Ethiopisch-Cubaanse eenheden hebben hun opmars bij de grens met Somalië gestaakt en lijken niet verder te willen optrekken. Cubaanse militairen zouden de oprukkende troepen vooraf gaan om mogelijke grensoverschrijdingen door Ethiopische soldaten te voorkomen.

Tijdens het zeer waarschijnlijk onder supervisie van Sovjet opperofficieren uitgevoerde Ethiopisch-Cubaanse tegenoffensief bleef de situatie in Eritrea -waar het Ethiopische bewind nog slechts enkele, geïsoleerde steden (Asmara, Massawa en Assab met name) controleert-vrijwel ongewijzigd. De intern sterk verdeelde Eritrese bevrijdingsbewegingen (vooral ELF en EPLF) zijn er niet in geslaagd een mogelijk beslissende doorbraak te forceren.

Anderzijds konden de Ethiopische troepen niet de omsingeling van de provincie-hoofdstad Asmara doorbreken. Hoewel het Eritrese verzet reeds in februari gemeld had dat het Ethiopische garnizoen in Asmara met 2000 Cubaanse militairen was versterkt, lijkt een dergelijke, substantiële verplaatsing van Cubaanse (en zelfs Ethiopische) gevechtseenheden vooralsnog niet te hebben plaatsgevonden. De berichten hierover nemen echter toe, zodat een spoedige bevestiging van de aankomst van Ethiopisch-Cubaanse versterkingen in Eritrea duidelijk tot de mogelijkheden behoort. (B-3)(W,R,G,Gr)

Commentaar: De herovering van de Ogaden door de Ethiopische en Cubaanse troepen is onverwacht snel verlopen. De val van de stad Jijiga heeft zonder twijfel bijgedragen tot het Somalische regeringsbesluit de Somalische legereenheden uit de Ogaden terug te roepen om daarmee verdere (gezien de overmacht van de tegenstander(s) op het gebied van manschappen en materieel) onvermijdelijke nederlagen te voorkomen, die de defensiecapaciteit van Somalië ingeval van een inval van Ethiopische troepen in Somalië zelf nog sterker zouden ondergraven. Daaraan kan nog worden toegevoegd, dat in vergelijking met de materiële hulp welke door de SU aan het Mengistu-bewind werd geleverd (begin maart nog ongeveer 20.000 ton militair materieel waaronder ruim 130 militaire voertuigen, en minstens 4 MIG-17 vliegtuigen) de door het Westen en een aantal Arabische staten geboden militaire hulp duidelijk niet aan de Somalische verwachtingen heeft beantwoord. Tevens leek een voor Somalië nog aanvaardbare oplossing van het conflict over de Ogaden internationaal slechts tot de mogelijkheden te behoren wanneer allereerst de Somalische troepen zich uit het Ogaden-gebied zouden hebben teruggetrokken. Samenvattend kan gesteld worden, dat het Somalische

besluit de campagne in de Ogaden (met inbegrip van het van het Zuidelijke deel daarvan) tegen alle verwachtingen in op zeer korte termijn te beëindigen zowel op militaire als politieke gronden is genomen.

Met betrekking tot de situatie in Eritrea kan worden opgemerkt, dat het niet uitgesloten is dat de Ethiopische regering ernaar zal streven om met militaire overmacht-dus met steun van Cubaanse eenheden-de toevoerwegen van en naar Asmara onder controle te krijgen. Vanuit de dan herkregen positie zou dan gepoogd kunnen worden de Eritrese rebellen tot vredesoverleg te bewegen. Het voor zeer progressief doorgaande EPLF zou daarbij de voornaamste gesprekspartner voor het Mengistu-bewind kunnen vormen. Ethiopisch-Cubaanse (politieke en militaire) druk zou deze bevrijdingsbeweging ertoe kunnen bewegen i.p.v. met volledige onafhankelijkheid met een regionale autonomie binnen een federatief Ethiopisch staatsverband genoeg te nemen. Door een dergelijke regeling behoudt Ethiopië de toegang tot de Rode zee, terwijl tevens de SU erdoor in de gelegenheid zou worden gesteld zich steunpunten aan de Rode Zee-kust te verwerven. In dit verband zijn de berichten interessant over de aanleg van landingsstrips op het eiland Socotra, dat bovendien blijkens uitlatingen van Zuid-Jemenitische zijde verder ontsloten wordt d.m.v. de aanleg van verharde wegen met de hulp van de "socialistische broederlanden". Overigens lijkt het vooral in het afgelopen halfjaar sterk toegenomen Zuid-Jemenitische engagement aan de zijde van de SU en Cuba in Ethiopië er mede oorzaak van te zijn dat de relaties met N-Jemen, Saoedi-Arabië en Oman de laatste tijd

aanzienlijk verslechterd zijn. Deze landen en Z-Jemen schrijven elkaar van weerszijden vijandige bedoelingen toe. Volgens sommige berichten zou de SU hiervan profiteren, gelet op de (vermoedelijke) resultaten van het recente bezoek van de premier van Zuid-Jemen aan de SU en op de berichten over toegenomen faciliteiten voor de SU in de haven van Aden. Opmerkelijk zijn voorts ook de opgedoken berichten over de aanwezigheid van Cubaanse officieren die het PFLO (People's Front for the Liberation of Oman) zouden gaan assisteren en over incidenten aan de Zuidjemenitisch-Saoedische grens. Zoals bekend heeft het PFLO jarenlang een guerrilla gevoerd (daarbij gesteund door Z-Jemen) in het tot Oman behorende Dhofar-gebied. Op 2 december 1975 werd deze guerrilla-oorlog (voorlopig) beëindigd ten gunste van de strijdkrachten van Sultan Qabus, die daarbij geholpen werden door een Iraanse brigade en Britse officieren.

Hoewel bovengenoemde federale oplossing van het Eritrea-conflict zowel bij het buurland Soedan, dat de tot dusver slechte betrekkingen met Ethiopië recentelijk heeft verbeterd, als bij Cuba en de SU (zie onder meer de uitlatingen van Castro en Rodriguez en het half maart in de PRAVDA verschenen commentaar over de oorlog in Eritrea) in goede aarde zou vallen, zijn er nauwelijks aanwijzingen dat het Mengistu-bewind bereid is daadwerkelijk bevoegdheden aan een regionaal Eritrees bestuur af te staan. Het moet eerder aannemelijk worden geacht, dat het regime in Addis Abeba zeker voorlopig er de voorkeur aan zal (blijven) geven regionale afscheidingsbewegingen met militaire middelen te bestrijden. Dit maakt niet alleen de kansen op een definitief herstel van rust en orde en daarmee op de voor de

economische opbouw absoluut noodzakelijke politieke stabiliteit in Ethiopië vrij gering, maar lijkt ook een spoedig vertrek van de ruim 10.000 man sterke Cubaanse troepen (waar de VS op heeft aangedrongen) vrijwel uit te sluiten. Het Ethiopische bewind en de Sovjet pers hebben de Cubaanse presentie in Ethiopië trouwens als een zuiver binnenlandse aangelegenheid opgevoerd, waarover slechts het Ethiopische bewind heeft te beslissen. Door de recente ontwikkelingen is de positie van de Somalische president Barre ernstig verzwakt. De binnenlandse situatie is er de laatste tijd door ideologische en stammen-tegenstellingen verslechterd. Ook de tijdens en na de laatste fase van de Ogaden-campagne opgang gekomen vluchtelingenstroom naar Somalië heeft daartoe bijgedragen. Bovendien lijkt van de kant van sommige Arabische bondgenoten van Somalië de oppositie tegen Barre toe te nemen. Het betreft hier vooral Saoedi-Arabië, dat de binnenlandse politieke koers van het Barre-regime, waarin nog immer aan de socialistische beginselen wordt vastgehouden, negatief beoordeelt en de voorkeur lijkt te geven aan een nieuw, orthodox-Islamitisch bewind in Somalië. Het is mede om die reden, dat een verandering van het Somalische regime (zeker niet noodzakelijkerwijs in pro-Sovjet richting) niet mag worden uitgesloten. De kansen daarop zullen waarschijnlijk nog toenemen, wanneer een vredesformule voor de Ogaden niet langer tot de mogelijkheden zou blijken te behoren. Zoals reeds eerder is opgemerkt, is het vooralsnog niet waarschijnlijk dat de Ethiopische regering bereid is substantiële concessies te doen aan de in de Ogaden levende Somali's. Ook de uitlatingen van de Ethiopische leiders tegenover de bezoekende Joegoslavische

minister van Buitenlandse Zaken Minic wijzen in deze richting: Ethiopië zou bereid zijn met Somalië vrede te sluiten op voorwaarde dat de regering van dit laatste land publiekelijk spijt betuigt voor het Somalische optreden in de Ogaden en haar aanspraken op het grondgebied van de buurlanden (met inbegrip van Kenia en Djibouti) opgeeft. Daarnaast zou Somalië alle constitutionele bepalingen ter ondersteuning daarvan moeten herzien en plechtig tegenover de gehele wereld moeten verklaren de beginselen van de VN, de OAE en de niet-gebondenheid te zullen respecteren. Onbekend is in hoeverre het recente Cubaans-Ethiopische overleg, dat heeft plaatsgevonden n.a.v. het bezoek van de Cubaanse minister van Buitenlandse Zaken Isidora Malmierca Peoli aan Addis Abeba en waar zonder twijfel tevens het te voeren beleid t.o.v. de Eritrese afscheidingsbewegingen ter sprake is gekomen, aan deze harde Ethiopische opstelling iets veranderd heeft. Mogelijk zal deze problematiek ook aan de orde komen tijdens het bezoek dat Mengistu binnenkort aan de SU, Cuba en mogelijk ook Joegoslavië lijkt te zullen gaan afleggen. Opvallend is, dat de Ethiopische leider, die tot dusverre de contacten met het Westen (m.n. de VS) heeft opengehouden, tegenover zijn Joegoslavische gesprekspartner de Ethiopische trouw aan de beginselen van niet-gebondenheid heeft benadrukt. Dit zou erop kunnen duiden, dat het Ethiopische bewind op niet al te lange termijn sterker zal gaan streven naar een meer evenwichtige positie tussen beide grootmachten. Wanneer dit inderdaad het geval zou zijn, neemt tevens de kans toe, dat het Kremlin via de ondersterke Sovjet invloed staande radikale vleugel van de regerende bestuursraad (Dergue) en een van de belangrijkste leiders daarvan, Legesse Asfaw, de vervanging van Mengistu gaat nastreven.

DEEL III: VERRE-OOSTEN1. China

nfdientieel

a. Internationaal politieke aspecten

Het gedeelte over de buitenlandse politiek in het verslag van de Chinese partijleider tvs premier, Hua Kuo-feng, op het eind februari-begin maart gehouden 5e Nationale Volkscongres bevatte in inhoudelijk opzicht geen verrassingen, maar werd binnen het kader van de "Drie Werelden Theorie" wel gekenmerkt door helderheid en een weinig dogmatische aanpak. Hua's exposé van Mao Tse-tung's "Drie Werelden Theorie" was niet alleen opgenomen als blijk van continuïteit, maar ook om nog eens duidelijk te maken dat dit de standaard-verklaring voor de Chinese buitenlandse politiek is. In vergelijking met het verslag van wijlen premier Tsjoë En-lai op het laatstelijk gehouden Volkscongres van januari 1975, was Hua's verslag mogelijk ietwat tegemoetkomender t.o.v. de VS en meer uitgesproken wat betreft de kritiek op de SU.

In 1975 wees Tsjoë op de "fundamentele verschillen" tussen China en de VS ondanks de verbetering in de relaties sinds 1972 tussen beide landen, en hij voorspelde destijds dat een verdere verbetering hierin tot de mogelijkheden zou behoren als de principes van het Shanghai-communiqué (1972) oprecht zouden worden nageleefd. In zijn rede ging Hua ook in op het voortbestaan van fundamentele verschillen, maar voegde hier volgens de "Peking Review" van 10 maart aan toe: "Yet the two countries have quite a few points in common on some issues in the present international situation". Deze opmerking kan als een duidelijke verwijzing naar een gemeenschappelijk Chinees-Amerikaans belang worden opgevat bij het weerstand bieden aan een groter worden van de Sovjet invloed in de wereld. Ook liet Hua ruimte over voor een verbetering in de betrekkingen met de VS. Weliswaar benadrukte ook hij het belang van het nakomen van het Sjanghai-communiqué en noemde hij nog eens

de Chinese voorwaarden voor een normalisering, maar deze werden uitdrukkelijk niet in voorwaardelijke zin gerelateerd aan de toegenomen Chinees-Amerikaanse contacten. Zoals bekend blijft Taiwan een struikelblok vormen voor een normalisatie van de betrekkingen met de VS, getuige ook Hua's volgende opmerkingen over Taiwan in zijn rede (Peking Review, 10-3-1978): "The Chinese People's Liberation Army must make all the preparations necessary for the liberation of Taiwan. We are determined to realise the behest of Chairman Mao and premier Chou and..... accomplish the sacred task of liberating Taiwan and unifying the motherland". Ook in zijn opmerkingen over de SU herhaalde Hua Tsjoë En-lai uitspraken van 1975 inzake "een voortzetting van het debat over principes" met Moskou, hetgeen neerkomt op het blijven doorgaan met anti-Sovjet kritiek. Hua voegde hier de bekende uitspraak aan toe dat zo'n "debat" normale betrekkingen op staatsniveau niet in de weg hoeft te staan. Ook herhaalde hij China's voorwaarden voor een verbetering (P.R. , 10-3-'78). "If the Soviet leading clique really desires to improve the state relations between the two countries, it should prove its sincerity by deeds. First of all, in accordance with the understanding reached between the Premiers of the two countries in 1969, it should sign an agreement on maintaining the status quo on the borders, averting armed clashes and disengaging the armed forces of both sides in the disputed border areas, and then enter into negotiations on resolving the boundary question. It should also withdraw its armed forces from the People's Republic of Mongolia and the Sino-Soviet borders, so that the situation there will revert to what it was in the early 1960s. How Sino-Soviet relations will develop is entirely up to the Soviet side". In deze passage is vooral de eis van terugtrekking van Sovjet troepen in Mongolië opmerkelijk, omdat dit in vier jaar niet gehoord was. Coincidentie hierbij is het bezoek dat een Sovjet militaire delegatie midden maart

o.l.v. lrgen. Cusakovsky aan Mongolië bracht. In verband met dit alles was het des te opmerkelijker dat het Sovjet persbureau Tass op 21 maart een verklaring uitgaf over het opnieuw afwijzen door de Chinese leiding van een toenaderingspoging van de SU. Voorstellen hiertoe waren op 24 februari, dus vlak voor het begin van het vijfde Nationale Volkscongres, in Peking overhandigd. Op 9 maart zou Peking Moskou hebben medegedeeld dat het hele pakket voorstellen door China werd afgewezen. Deze afwijzing leek voor de SU al enigszins in Hua's rede (versie Peking Review van 10 maart 1978) voor het Volkscongres op 26 febr opgenomen te zijn, toen hij verklaarde: "The Soviet leading clique has expressed its desire to improve Sino-Soviet state relations in words, but in actuality it stubbornly clings to its policy of hostility towards China". Na deze recente ontwikkeling, waarbij vooral de hierboven genoemde data interessant lijken, werd op 26 maart van Chinese zijde nog eens uitvoerig de redenen voor de afwijzing gepubliceerd door het persbureau "Nieuw China". Hierin werd nog een stap verder gegaan in die zin dat de door China gestelde voorwaarden voor een normalisering, nu door Moskou te ondernemen "minimum acties" werden genoemd. V.w.b. het mislukte Sovjet initiatief van 24 februari kan vermoed worden dat het mede was ingegeven door ongerustheid in Moskou over de mogelijkheid van een spoedige afsluiting van een Chinees-Japans verdrag (inclusief de tegen de SU gerichte "anti-hegemonie" clause) na de recente verharding in de verhouding tot Japan. Waarschijnlijk mede als reactie op deze ontwikkelingen begon partijleider Brezhnev samen met Mindef Ustinov een reis naar Siberië, daarbij nogal ostentatief indicierend dat tijdens deze reis ook aandacht zou worden besteed aan problemen inzake de Sovjet militaire opstelling in de aan China grenzende MD's. Ook waren er eind maart indicaties dat hier een grote oefening van de Sovjet strijdkrachten zou plaatsvinden.

Terugkomend op Hua's rede voor het 5^e Nationale Volkscon-

gres, kan verder gestipuleerd worden dat hierin de SU op diverse plaatsen werd afgeschilderd als een macht die er op uit is om een toenemend aantal landen aan haar wil te onderwerpen, daarbij indicerend dat de SU in de gehele wereld nu een grotere bedreiging vormt dan de VS. Voor het overige werd onveranderd groot belang uitgesproken bij de ontwikkelingen in de "Oude" en de "Tweede Wereld". V.w.b. die laatste categorie werd opnieuw adhesie betuigd aan de Westeuropese eenwording en aan de samenwerking van West-Europa met ontwikkelingslanden. Hua sprak voorts over de wens naar verbeterde relaties met India. Sindsdien is inderdaad enige beweging in deze richting te constateren geweest, o.a. door de reis van een Chinese delegatie o.l.v. de vroegere vertrouweling van wijlen premier Tsjoë En-lai, Wang Pin-nan, naar India. Van beide zijden zou een zekere bereidheid tot hervatting van de onderhandelingen over de grensproblemen bestaan en zou het bezoek gaanderweg in een betere sfeer hebben plaatsgevonden. Ook werd de Indiase Minbuza, Vajpayee, door Wang uitgenodigd voor een bezoek aan Peking. Verondersteld kan worden dat China de tijd rijp acht om te komen tot een verbetering in de relatie met India, sinds premier Desai in Chinese ogen pogingen wil ondernemen om voor India's band met de SU een tegenwicht te vinden in de vorm van verbeterde relaties met de VS en China. Of dit inderdaad zo is kan enigszins betwijfeld worden in het licht van het bezoek dat een Vietnamese delegatie o.l.v. premier Pham Van Dong in februari aan New Delhi bracht. Tijdens dit bezoek werd besloten tot verregeande samenwerking, o.a. ook op nucleair terrein waarover in ander verband een heftig dispuut tussen India en de VS bestaat. Volgens sommige berichten is India t.g.v. dit Vietnamese bezoek weer sterker in een richting gaan overhellen die overeenkomt met Sovjet posities. Andere belemmerende factoren voor Indiaas-Chinees overleg liggen besloten in de Indiase binnenlandse politieke

verhoudingen, waarin met name pro-Sovjet kranten en groepen zo'n overleg kunnen dwarsbomen en vertragen. Opvallend was ook dat volgens de FAZ van 13-3-1978 de Sovjet ambassade in New Delhi tijdens het bezoek van de Chinese delegatie geruchten in omloop bracht over een nog dit jaar plaatsvindend bezoek aan partijleider Breznev aan India.

heim

b. 5e Nationale Volkscongres en de nieuwe grondwet(1) Personele bezetting

Tijdens het van 26 febr tot 5 maart gehouden Nationale Volkscongres werd Yeh Chien-ying tot dusver Minister van Defensie- tot voorzitter van het permanente comité van het Nationale Volkscongres gekozen. De 80-jarige Yeh, die ook plv. voorzitter van het CC van de Chinese cp is, neemt in deze voor hem nieuwe functie tevens de taken van een staatshoofd waar. Tot nieuwe Mindef, tevens plv. premier, werd de 76 jaar oude Maarschalk Hsu Hsiang-chien benoemd. Hsu is lid van het Politbureau alsmede plv. voorzitter van de Militaire Commissie van het CC van CPC.

Partijleider Hua Kuo-feng werd in het ambt van premier bevestigd. Hij is tevens voorzitter van bovengenoemde Militaire Commissie. De functie van Minister van Openbare Veiligheid, die Hua tijdens het 4^e Nationale Volkscongres in jan 1975 kreeg, ging nu ook formeel over op Chao Tsang-pi. Deze had deze post de laatste tijd al waargenomen. Teng Hsiao-ping bleef CGS, en geldt nu officieel als 1^e plv. premier.

(2) Subordinatie van de Volksmilitie aan het Volksbevrijdingsleger

In de tijdens het Nationale Volkscongres aangenomen nieuwe grondwet wordt in art. 19 bepaald dat "het Volksbevrijdingsleger de zuil (is) van de dictatuur van het proletariaat". De gelijkstelling van de reguliere strijdkrachten en de militie, die in de grondwet van 1975 was neergelegd geldt in de nieuwe niet meer. Na de dood van Mao Tse-tung op 9 sept '76 en de daarop volgende pogingen van "de Bende van Vier" om met hulp van belangrijke delen van de volksmilitie de interne conflicten eind 1976 in hun voordeel te beslissen, werd vrijwel onmiddellijk met een zuivering en reor-

ganisatie van de volksmilitie begonnen. In dit verband zijn mogelijk al begin 1977 delen van de volksmilitie onder bevel van de provinciale militaire districten geplaatst. Tot de herfst van 1976 was de volksmilitie onderworpen aan de partij en waren bovenbedoelde militaire districten slechts verantwoordelijk voor vorming en training ervan. Met de nu geldende subordinatie van deze militie aan het volksbevrijdingsleger lijkt een definitief einde te zijn gekomen aan de sinds 1972 waargenomen pogingen om via en met de militie een tegenwicht te vormen t.o.v. het leger om daarmee een ten eigen dienste staande additionele machtsfactor in het spel te brengen.

(3) Positie en rol van de Strijdkrachten

De nieuwe grondwet bevat geen aanwijzing meer dat het volksbevrijdingsleger tevens een arbeids- en produktie-coöperatie is. Deze bepaling is heel wel verenigbaar met de berichten en besluiten over het doorgaan van de plannen om (ook) tot een modernisering van de strijdkrachten te komen. Het wordt echter steeds duidelijker dat de modernisering van de Chinese strijdkrachten geen spoedprogramma is, dat ten korte van de modernisering op andere gebieden (economie, wetenschap en technologie) doorgang moet vinden. Het tegendeel lijkt eerder het geval te zijn, m.a.w. dat de behoeften voor de opbouw/modernisering van de nationale economie op de eerste plaats komen en dat een effectieve self-supporting modernisering van de defensie eigenlijk een afgeleide is van de eigen vorderingen en ontwikkelingen op economisch en wetenschappelijk/technologisch gebied. In dit licht bezien zal het werkelijkheid worden van bovenstaande grondwettelijke bepaling vermoedelijk zeer geleidelijk plaatsvinden. Hier staat echter tegenover dat de dienstplicht in China is verlengd om "de revolutionarisering en modernisering" van de strijdkrachten te versnellen.

2. Z.O. Azië

fidentieel

a. Bezoek van de plv. Sovjet Minbuza Firyubin

Begin maart bracht de plv. Sovjet Minister van Buitenlandse Zaken, Firyubin, een bezoek aan Maleisië, Singapore en Thailand in het kader van Sovjet pogingen om de economische en politieke relaties met niet-communistische staten in Z.O. Azië te verbeteren. Het eigenlijke doel van deze reis zal echter in de eerste plaats geweest zijn om een tegenwicht te vormen voor recente Chinese initiatieven in dit gebied (de reizen van de Chinese vice-premier Teng Hsiao-ping en Li Hsien-nien naar enkele Z. en Z.O. Aziatische landen), als ook om opheldering te verschaffen omtrent Moskou's positie inzake het Vietnamees-Kambodjaans conflict en inzake de ASEAN (Association of Southeast Asian Nations).

Er zijn geen indicaties dat n.a.v. dit bezoek in de betreffende Aziatische landen meer begrip is ontstaan voor de Sovjet politiek in dit gebied. (B-3)(R)(W)

Commentaar : De voor Zuid- en Z.O. Aziatische zaken verantwoordelijke Firyubin die ook met (organisatorische) WP-zaken zeer vertrouwd is als Secretaris-Generaal van het Politiek Consultatief Comité van het WP, heeft al eerder in Azië daadwerkelijk opdrachten uitgevoerd; zo ondernam hij in 1975 bij India stappen om te voorkomen dat Roemenië (daarin gesteund door Joegoslavië) een speciale waarnemers-status in de beweging van niet-gebonden landen zou krijgen.

De komst van Firyubin betekende het derde bezoek dit jaar aan Z.O. Azië van een hoge Sovjet delegatie. In februari bracht plv. Mindef. Lrgen Pavlovsky een bezoek aan Laos en bezocht het Politbureau-lid Romanov Vietnam.

Aan dit laatste land werden ook bezoeken van de legaties uit enkele andere WP-landen gebracht. Met name Romanov's bezoek had tot doel de Chinese positie in Hanoi verder te verzwakken.